

Молчанова О.М.,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін
факультету № 1 Донецького
державного університету
внутрішніх справ
oksanamolchanova@ukr.net

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Війна та активні суспільні трансформації, які зараз відбуваються в Україні, стали випробуванням життєвої стійкості для українців. Вже зараз можна простежити негативні зміни у психічному здоров'ї людей, які проявляються в неврозах, депресивних станах, неадекватній поведінці тощо. Всі зазначені прояви негативно впливають і на рівень професійного розвитку особистості. Нові виклики постають і в сфері освіти перед педагогами. Актуальною проблемою стає життєва стійкість педагога, яка проявляється у вмінні опанувати стреси та травмуючі події.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результатом успішної адаптації особистості до складних життєвих обставин є резилієнс, який одночасно постає і процесом даного феномену (American Psychological Association, 2023). За визначенням Американської психологічної асоціації це відбувається через гнучкість (емоційну, поведінкову) та пристосування до вимог (зовнішніх, внутрішніх). Резилієнс сприяє стабільному психічному функціонуванню під час травматичних чи стресових впливів, забезпечує швидке повернення до норми після них та здобувати нові риси для більш успішного функціонування та долання психологічних травм [1].

Найчастіше в українських дослідженнях (О.Кокун, Т.Мельничук, В.Чорнобровкіна) резилієнсу його ототожнюють з стресостійкістю, життєстійкістю, життєздатністю, стійкістю до травми, емоційної стійкістю, психологічною пружністю. Тобто, з багатьма поняттями, які застосовують для

окреслення ресурсів і дають можливість людині опанувати різні стресові та травмуючі події.

Стрижневим компонентом освіти В.Тюріна, І.Данченко, Я. Сумар визначили резильєнтність, вважаючи її основою формування загальнопрофесійних компетенцій педагога [3].

Зважаючи на актуальність проблеми, *метою* нашої роботи є окреслення основних умов розвитку резильєнтності педагога для успішної адаптації до викликів сучасності та професійного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізувавши чинники, що сприяють резильєнтності, О.Кокун та Т.Мельничук розподілили їх за напрямками [2]:

- чинники індивідуального рівня (позитивний копінг, позитивні прагнення, позитивне мислення, реалізм, контроль поведінки, фізична підготовка, альтруїзм),

- чинники сімейного рівня (емоційні зв'язки, комунікація, підтримка, близькість, виховання, адаптивність),

- чинники рівня робочих стосунків (позитивний психологічний клімат, командна робота),

- суспільні чинники (приналежність, згуртованість, зв'язаність, колективна ефективність).

Педагоги мають розвивати вміння опанувати різні стресові та травматичні події для налагодження ефективної взаємодії із здобувачами освіти, від чого залежить результативність їх праці.

Т.Цюман, О.Нагула, З. Адамська пояснюють резильєнтність педагога через його вміння підтримувати та відновлювати власне психічне благополуччя, тобто адаптуватись до викликів воєнного часу. Дослідники відзначили важливість ставлення педагога до життя, рівень його самооцінки, емпатії та включення у освітній процес як джерела впливу на дітей. Вони окреслили психологічні умови резильєнтності педагога: відновлення почуття безпеки після різних травматичних подій та розуміння їх впливу на особистість; екологічне реагування на різні стрес-фактори; психологічна обізнаність щодо

функціонування організму в умовах зовнішніх загроз; вплив на освітнє середовище через опору на цінності та створення психологічного і фізичного комфорту [4].

Враховуючи останні події в країні, освіта змушена пристосовуватися швидко реагувати на зміни в різних сферах життя (політичній, економічній, суспільній та ін.). Педагогічна діяльність ускладнюється новими підходами до викладання, виховання, активним використанням інноваційних підходів, ІКТ, дистанційної освіти та багатьма іншими труднощами. К.Каліна пропонує наступні шляхи вдосконалення резильєнтності педагога: зміна оцінки ситуації на конструктивну, задоволення власних фізичних потреб, підтримка звичок, які приносять задоволення та дають відчуття стабільності, соціальна взаємодія та спілкування (з оточенням, колегами, рідними тощо), вирішення проблем, визначення власних цінностей, позитивне мислення [1].

Висновки. Резильєнтність педагога є важливою умовою результативності його праці. Вона сприяє професійному розвитку та адаптації до викликів сучасності. На розвиток резильєнтності педагога впливає багато чинників, які проявляються в індивідуальній, суспільній, сімейній та робочих сферах та поєднуються між собою.

Література

1. Каліна К.Є. Шляхи розвитку та вдосконалення резильєнтності викладачів ЗВО в умовах військового стану в Україні. Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХІ столітті : міжнародна колективна монографія / за заг. ред. проф. В. П. Бабича, проф. Л. С. Рибалко. Харків, 2019. 670-674 с.
2. Кокун О. М., Мельничук Т. І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023. 25 с.
3. Тюріна, В. О., Данченко І. О., Сумар Я. С. Педагогічна резильєнтність як основа формування професійної компетентності викладача ЗВО МВС України в сучасних умовах. *Особистість, суспільство, війна : тези*

*доп. учасників міжнар. психолог. форуму (м. Харків, Україна, 26 квіт. 2024 р.)
Харків, 2024. С. 316-319.*

4. Цюман Т., О.Нагула, З. Адамська Психологічні умови резильєнтності педагога в період воєнного стану. *Психологія і соціологія в контексті сучасної науки. Випуск 38 (2), 2022 р. 83-89 с.*